

Jongveeklimaat is maatwerk

Jongvee blijft nog steeds het ondergeschoven kind in de melkveehouderij, terwijl een slimme opfok juist tot de meest rendabele investeringen gerekend kan worden. Klimaat speelt een belangrijke rol in de weerstand en groei van de jonge dieren en verdient dus aandacht. Drie rundveedierenartsen delen hun ervaringen.

MARJAN LENEMAN



Rundveedierenartsen Han ten Brinke (DAP Haaksbergen), Carla Korsten (Gelre Dierenartsen) en Aagje Boersema-Kramer (DAP Beilen en mede-eigenaar van JongveeCoach) zien dat mechanische ventilatie in jongveestallen in opkomst is. Ze benadrukken dat mechanisch ventileren niet per definitie beter of slechter is dan natuurlijk ventileren, maar dat het gaat om het microklimaat dat moet kloppen met de behoeften van het dier en dat er rekening gehouden moet worden met de verschillen in klimaatbehoeften per leeftijdsgroep (zie *infographic pagina 8*). Boersema-Kramer legt uit: "Je moet de luchtkwaliteit en -temperatuur direct rondom het dier zien te bewaken. Ook bij vorst (niet lager dan -10 graden Celsius) kun je kalveren buiten houden in een iglo, als de opening maar uit de wind is en er genoeg stro in ligt. Je wilt frisse lucht, maar bij jonge dieren weinig luchtverplaatsing en temperatuurschommelingen. Bij volwassen melkkoeien wil je juist graag veel luchtverplaatsing omdat de pens veel warmte en gas produceert dat afgevoerd moet worden. Kalveren tot aan het spenen hebben nog geen werkende pens. Ze produceren dus veel minder warmte en zijn daardoor gevoelig voor te lage temperaturen, grote temperatuurverschillen en tocht. Vanaf het spenen tot 6 maanden kunnen de kalveren zichzelf redelijk warmhouden bij lage omgevingstemperaturen, maar ze zijn nog wel gevoelig voor afkoeling en hun weerstand is nog niet volledig ontwikkeld. De kans dat infecties kunnen aanslaan is dus groter. Vanaf 6 maanden zijn de klimaatbehoeften nagenoeg gelijk aan die van volwassen dieren." Korsten ziet ook het eerste half jaar als meest kritiek. Ze voert regelmatig klimaatanalyses uit en vertelt: "Het begint natuurlijk bij droge ligplaatsen. Jonge dieren hebben een groter relatief oppervlak dan volwassen dieren en koelen daardoor meer af, zeker als ze in de nattigheid liggen. Tocht kan gemakkelijk onderschat worden,

Dierenarts Korsten is een voorstander van het moderne kalverdekje. Veel veehouders trekken hun kalveren standaard het dekje aan en de dieren dragen het tot ze er na 2 maanden uitgegroeid zijn.

FOTO: ALTA

omdat het niet altijd meteen te voelen is, maar pas na een poosje. Met een luchtsnelheidsmeter en een rookapparaat is het goed op te sporen. Ook als de kalveren maar de helft van de ligruimte in het hok gebruiken moet je bedacht zijn op tocht. De meest kwalijke tocht is de koude lucht van boven. We zien dat het vaakst als oude loopstallen omgebouwd worden tot jongveestal. Het loopstalsysteem is gebouwd op afvoer van de warmte die van de volwassen koeien opstijgt. Zonder die opwaartse luchtstroom, valt de koude buitenlucht via de kleppen rechtstreeks op het jongvee neer." Een ander veelvoorkomend probleem is dat bij een sterke afname van de omgevings-temperatuur de temperatuur van het microklimaat meezakt tot beneden de ondergrens van de comforttemperatuur. "Het kost de

Bij diarree ook aan stalklimaat denken

dieren onder die temperatuur meer energie om warm te blijven, dus moeten ze extra gevoerd worden. Tocht kun je niet opvangen met beter voeren. In beide gevallen geldt dat je klimaat aanpassingen kunt doen die zichzelf terugbetalen", weet Korsten.

Klimaat en bezettingsgraad

Bij luchtwegproblemen wordt aan klimaat gedacht. "En dat klopt ook", zegt Boersema-Kramer, "maar bij diarree moet je ook aan klimaat denken. Dat zien we zelfs vaker dan luchtwegaandoeningen, zeker in de eerste zes weken. Daarna beginnen de antilichamen van de biest af te nemen en dan komen de luchtweginfecties op." De signalen van een klimaatprobleem zijn niet altijd erg duidelijk. Ten Brinke: "Als een heel koppel het niet goed doet, vage klachten heeft, dan komt klimaat in het vizier. Een hoge bezettingsgraad speelt vaak ook mee en zorgt voor een hoge infectiedruk." Boersema-Kramer voegt toe: "Het is goed om te vaccineren tegen luchtweginfecties en zo de weerstand van de dieren te ondersteunen, maar als je ondertussen niets aan een hoge infectiedruk doet, wat de immuniteit van de dieren onder continue druk zet, komt er toch het kantelpunt waarop het vaccin niet meer voldoende bescher-

ming biedt. Dus naast vaccineren, moet je allereerst zorgen voor het juiste klimaat en een optimale bezettingsgraad." Ten Brinke ziet dat er bij mechanische ventilatie de neiging bestaat meer te ventileren als compensatie voor een te hoge bezettingsgraad, maar dat dat juist een averechts effect kan hebben. Door te veel afkoeling loopt de weerstand van de kalveren terug en de infectiedruk blijft hoog. Boersema-Kramer merkt op: "Als je niet weet dat klimaat aan de basis van het probleem ligt, doe je intuïtief soms net wat je niet zou moeten doen." Korsten vult het aan met een voorbeeld: "Het is een misvatting dat als de kalveren diarree krijgen, je zou moeten stoppen met melk verstrekken. Dan raken ze nog meer onderkoeld. Ze hebben 8 liter vocht nodig in minimaal vier giften. De helft daarvan

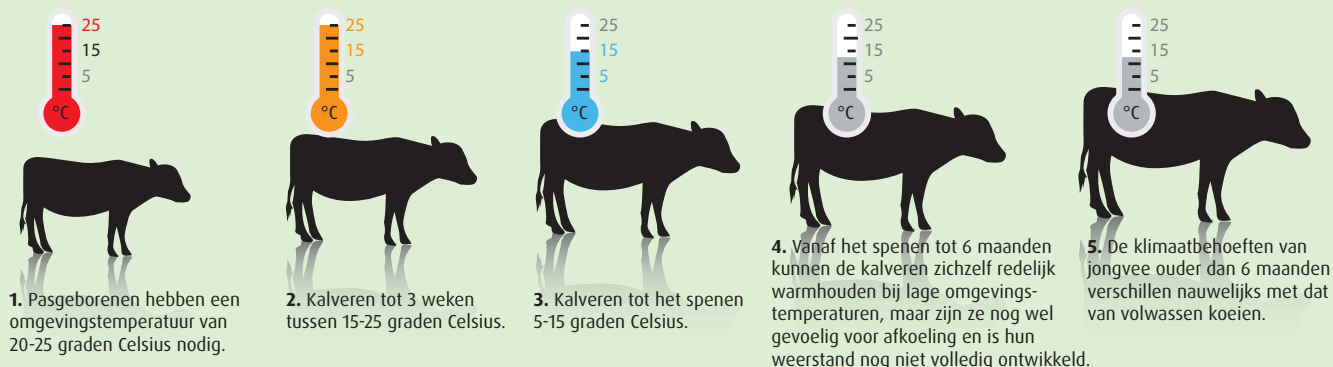
moet melk zijn, dus 4 liter in meerdere giften. De rest kan een elektrolytoplossing zijn. En ze zijn zeer geholpen met een kalverbodewarmer." Korsten is een voorstander van het moderne kalverdekje. Veel veehouders in haar praktijk trekken ze standaard aan na de geboorte en de kalveren dragen het tot ze er na 2 maanden uitgegroeid zijn. Enig nadeel, vindt Korsten, is dat de buikvulling niet met één oogopslag gezien wordt.

Mechanisch of natuurlijk

Er is de afgelopen paar jaar veel nieuw gebouwd in de melkveehouderij, vooral voor de melkkoeien, maar er zijn ook nieuwe jongveestallen met mechanische ventilatiesystemen bijgekomen. Het gaat meestal om onderdruk(ventilator)systemen. Inmiddels is er ook een overdruksysteem op de markt gekomen (buisventilatie voor kalveren), maar die hebben de drie dierenartsen nog niet bij hun veehouders gezien. Ten Brinke: "De mechanische ventilatie in nieuwe stallen is meestal wel goed, maar het is technisch en daar moet de melkveehouder wel aandacht en feeling voor hebben. Eenmalig laten inregelen en nooit meer naar omkijken, is een vergissing. Dan is natuurlijke ventilatie te verkiezen." Korsten: "De lucht-

Welke temperatuur aanhouden bij welke leeftijd?

Op grond van klimaatbehoefte zou jongvee ingedeeld kunnen worden in vijf groepen.



stromen van het systeem moeten kloppen. De luchtinlaat moet voldoende laag zijn en er mogen geen dode hoeken optreden. Vooral bij het verbouwen van een stal tot jongveestal moet je daar extra alert op zijn.” Ten Brinke vervolgt: “Een gesloten mechanisch systeem is meer geschikt voor een bovengemiddeld groot bedrijf, omdat de verschillende groepen jongvee verschillende klimaatbehoefte hebben, waardoor er met gescheiden leeftijdscompartimenten gewerkt zou moeten worden. Een bedrijf met het gemiddelde van 100 melkkoeien en 0,7 jongvee (30 - 35 kalveren per jaar) krijgt de compartimenten niet efficiënt gevuld. Als je verschillende leeftijden in dezelfde ruimte huisvest, kun je niet alleen

op stalklimaat sturen, maar moet je net als bij natuurlijke ventilatie blijven zorgen dat de dieren behaaglijke plekken op kunnen zoeken. Voor de kleintjes kan dat een onderkruip zijn en stro.” De drie dieren-artsen zien meer controle en dus minder afhankelijkheid van het weer als het belangrijkste voordeel van mechanisch ventileren. Boersema-Kramer: “Temperatuurverschillen van meer dan 5 graden wil je liever niet.” De muren van jongveestallen worden om die reden steeds vaker geïsoleerd. Korsten: “Een thermometer, die minimum- en maximumtemperaturen aangeeft, is aan te raden, want die laat meestal zien dat de verschillen groter zijn dan we ze inschatten. Je kunt dan maatregelen treffen, zoals jasjes

of strobalen.” Boersema-Kramer en Ten Brinke geven in algemene termen een voorkeur aan voor een open frontstal met diepe strohokken voor de kleinsten en Korsten pleit daarnaast nog voor ten minste drie maanden op stro houden en niet al bij het spenen op de roosters huisvesten. Maar voor alle drie geldt dat de keuze voor een klimaatsysteem maatwerk is, waarbij het dier en zijn microklimaat in het oog gehouden moeten worden. 

Met iglo's is een microklimaat gecreëerd in de kalverafdeling voor de jonge dieren.

FOTO: GEESJE ROTGERS

